

HYPERICUM 17, februari 2019

Excursieverslagen FWT-FLORON 2018

Schipbeek – Lankheet 14-04-2018

Pieter Stolwijk

Deelnemers: Wytze Boersma, Ruud Kuipers, Igor Mavridis, Harvey Pearson, Helena Post, Harry Scheper, Jo Schunselaar, Pieter Stolwijk, René de Wilde, Otto Zijlstra.

Met bewolkt, maar droog weer en 18 Celsius hebben we twee km-hokken bezocht: Groot-huizerbrug (**243-461**) en Assinkbrug (**244-461**), beide in het verleden meermaals bekeken. Het was weer paardenbloementijd; dus Otto liet ons *Taraxacum margomitidis* zien, bijna in bloei, en een taxon uit de groep van de Haakpaardenbloemen (*Hamata*), met min of meer recht afstaande omwindselbladen.

De voorjaarsbloeiers waren vooral langs de provinciale weg (oude N18) en aan de Assinkweg te vinden: Bosanemoon (*Anemone nemorosa*), Bleeksporig bosviooltje (*Viola riviniana*) en Bosaardbei (*Fragaria vesca*). Aan de Schipbeek zagen we Watertorkruid (*Oenanthe aquatica*), Kleine watereppe (*Berula erecta*), Gele waterkers (*Rorippa amphibia*). Aan bosgreppels stond veelvuldig Dubbelloof (*Blechnum spicant*).

Nieuw in 243-461: Geel nagelkruid (*Geum urbanum*) en de woekeraar Reuzenbalsemien (*Impatiens glandulifera*). Nieuw in 244-461: Muskuskruid (*Adoxa moschatellina*)¹, Groot heksenkruid (*Circaea lutetiana*), Ruwe smele (*Deschampsia cespitosa*), Geel nagelkruid, Bosgierstgras (*Milium effusum*), Bosandoorn (*Stachys sylvatica*), Grote muur (*Stellaria holostea*), Mannetjesereprijs (*Veronica officinalis*). Wilde gagel (*Myrica gale*) was er voor het laatst gezien in 1978!

Buiten deze twee hokken nog nieuw: Geel nagelkruid in 245-461 en Kraailook (*Allium vineale*) in 245-460.

Na geduldig zoeken, net buiten ons hok, kon Jo ons Klein wintergroen (*Pyrola minor*) laten zien (245-460), daar vorig jaar door hem gevonden.

Volgens Pieters stappenteller hebben we 8 km afgelegd.

Aantallen: Van 243-461 (Groothuizenbrug) waren er (1977-2017) 319 soorten bekend; van 244-461 (Assinkbrug) waren er (1977-2017) 304 soorten bekend. Tijdens de excursie zijn er in 243-461 163 soorten en in 244-461 189 soorten gestreept.

Dassehaar 26-5-2018

Andries van Rensen

Deelnemers: Ruud Kuipers, Jan Meutstege, Helena Post, Andries van Rensen, Jo Schunselaar, Pieter Stolwijk, René de Wilde, Otto Zijlstra.

¹ Igor wees ons erop dat de klemtoon op de A moest liggen, dat in betekenis vergelijkbaar is met het Nederlandse voorvoegsel on-. Het Griekse 'doxein' betekent 'vereren'. Samen dus te vertalen als: "onaanzienlijk".

Bij mooi, droog weer verzamelen we op de Almelosestraat (N 471) in de zuidwesthoek van **km-hok 243-477**. Het betreft een gebied met ongeveer de helft bos en de andere helft bouwland, met drie boerderijen en betrekkelijk weinig infrastructuur. Het bos wordt in het noorden doorsneden door de Twickelervaart.

Recent waren er slechts 92 soorten bekend. Voor 2005 echter waren er 192 soorten waargenomen, waaronder Slofhak (*Anthoxanthum aristatum*), Grondster (*Illecebrum verticillatum*), Gagel (*Myrica gale*), Fijne waterranonkel (*Ranunculus aquatilis*), die we echter niet hebben teruggevonden. Maar tal van andere, ook leuke soorten, gelukkig wel. In het bosgedeelte bij de Twickelervaart de indicatoren van oud bos Gele dovenetel (*Lamium galeobdolon*), Gewone salomonszegel (*Polygonatum multiflorum*), Bosanemoon (*Anemone nemorosa*), Dalkruid (*Maianthemum bifolium*), Bloedzuring (*Rumex sanguineus*), Koningsvaren (*Osmunda regalis*), Dubbelloof (*Blechnum spicant*) en Haagbeuk (*Carpinus betulus*).

Langs de zandpaden en de weg zagen we onder meer Tandjesgras (*Danthonia decumbens*), Klein tasjeskruid (*Teesdalia nudicaulis*), Rode bosbes (*Vaccinium vitis-idaea*), Dicht havikskruid (*Hieracium vulgatum*), Mannetjeserepijs (*Veronica officinalis*) en Adderwortel (*Persicaria bistorta*).²

In en aan de Twickelervaart o.m. Grote watereppe (*Sium latifolium*), Melkeppe (*Peucedanum palustre*), Groot springzaad (*Impatiens noli-tangere*) en op ruime schaal verwilderd Okkernoot (*Juglans regia*). In een afgelegen grasland stond bij een drinkpoel Stekelbrem (*Genista anglica*).

Niet onvermeld mag blijven dat een atletische deelnemer de Twickelervaart trotseerde door via een omgevallen eik de overkant te bereiken om van daaruit een aantal mooie soorten te telegraferen. Dit alles ten oosten van de Almelosestraat.

Het tweede deel van de excursie, inclusief lunchpauze, speelde zich af langs de zandpaden ten westen van die straat, zodat het overgrote deel van het hok bestreken is, resulterend in ca. 290 soorten.

² Ook heeft Andries tijdens een na-excursie hier Knolglanshaver (*Arrhenatherum elatius* subsp. *bulbosum*) genoteerd. Deze ondersoort is niet uit Twente bekend. Daarom is er materiaal verzameld dat nog moet worden bestudeerd.

Zunasche heide 14-7-2018

Wytze Boersma

Deelnemers: Johan Alferink, Wytze Boersma, Ruud Kuipers, Jan Meutstege, Helena Post, Andries van Renssen, Harry Schepers, Jo Schunselaar, Martin Waanders.

Het doel van de excursie was de Zunasche Heide (**229-483**). Dit natuurontwikkelingsgebied ligt aan de rand van het Nationale Park de Sallandse heuvelrug. Het hoofddoel van deze projectontwikkeling is de kwantiteit van de insecten sterk te doen uitbreiden. Dit is om de levenskansen van de kuikens van het Korhoen te bevorderen. Voor 1930 was dit een nat heidegebied. Voor de Tweede wereldoorlog is de Zunasche Heide ontgonnen. Sloten zijn aangelegd en de Paalsleiding, een diepe sloot, precies op de gemeentegrens van Hellendoorn en Wierden zorgde voor afvoer naar de Regge. Op de topografische kaart is dit patroon goed zichtbaar.

Bij de natuurontwikkeling, die een paar jaar geleden is begonnen, zijn de sloten gedempt; de Paalsleiding is een greppeltje geworden. Het gebied is gedeeltelijk afgegraven. Een deel van de stroken met bos moet nog gekapt worden. Om het herstel te versnellen is er maaisel van de Luttenbergse Heide uitgestrooid. Dit is een methode waarbij je vraagtekens kunt plaatsen. Via het erf van vriendelijke bewoners konden we het gebied bezoeken.

Door het droge en warme weer van de afgelopen weken waren de verwachtingen van de deelnemers niet te hoog. Natuurlijk waren de algemene soorten zoals Hondsdraf (*Glechoma hederacea*), Straatgras (*Poa annua*) en de droge stengels van Look-zonder-Look (*Alliaria petiolata*) goed zichtbaar. Bij de bebouwing van huizen en boerderijen waren groene planten te vinden, zoals Kompasla (*Lactuca serriola*), Reukeloze kamille (*Tripleurospermum maritimum*) en Gewone raket (*Sisymbrium officinale*). Tussen de tegels vonden we alleen maar verdroogde, bruine exemplaren van Veldereprijs (*Veronica arvensis*), Uitstaande en Liggende vetmuur (*Sagina micropetala* en *S. procumbens*). In de droge sloten vonden we diverse soorten bastaardwederikken, zoals Beklierde bastaardwederik (*Epilobium ciliatum*), Kantige bastaardwederik (*E. tetragonum*) en Harig wilgenroosje (*E. hirsutum*).

Normaal zou het gebied behoorlijk nat zijn. Nu kon je zonder natte voeten te krijgen overal komen. Het eerste wat we vonden was Pilvaren (*Pilularia globulifera*). Deze bedekte, op de drooggevallen delen een 10-tal vierkante meters. Op andere plekken zagen we Moeraskartelblad (*Pedicularis palustris*) in grote hoeveelheden staan. Op de open droge delen stond massaal Kleine zonnedauw (*Drosera intermedia*) mooi te bloeien. Op wat lagere, nog wat vochtige delen stond Moeraswolfsklauw (*Lycopodiella inundata*) en ook, als een van de topers, Ondergedoken moerasscherm (*Apium inundatum*).

Een andere topper was aan het eind van de excursie. We vonden een onbekend grasje met ruwe bladen en bladscheden en behaarde knopen. Thuis, na determinatie bleek het onmiskenbaar om Rijstgras (*Leersia oryzoides*) te gaan, tweede vondst in Twente. Normaal blijft de bloeiaar in de schede. Alleen bij warme zomers komt deze naar buiten. Dat was nu ook het geval.

Ondanks het warme weer was het een mooie en interessante excursie.

Er zijn 208 soorten waargenomen.

Noord-Stegeren 16-6-1988

Otto Zijlstra

Deelnemers: Jo Schunselaar, Andries van Renssen, Harry Scheper, Otto Zijlstra

Vanaf het verzamelpunt in km-hok **228-514**, de kruising Noord Stegeren-Het Bergje, ten noorden van Dedemsvaart, volgden we het nieuwe wandelpad dat hier westwaarts voert. Op het talud van het naastgelegen slootje troffen we meteen enkele leuke zeggen aan: Zompzegge (*Carex curta*), Sterzegge (*C. echinata*) en Geelgroene zegge (*C. oederi* subsp. *oedocarpa*). Hier en daar in de oeverzone zagen we de watervorm van Naaldwaterbies (*Eleocharis acicularis*) en in het midden van het slootje Haarfonteinkruid (*Potamogeton trichoides*). Na zo ongeveer 300 meter te hebben gelopen en onderweg nog veel algemene en een aantal duidelijk uitgezaaide soorten - onder andere Bevertjes (*Briza media*) en Wilde Marjolein (*Origanum vulgare*) - te hebben genoteerd, vervolgden we onze weg in noordelijke richting naar de natte graslanden langs het riviertje de Reest (km-hok **228-515**).

De mooiste (terug)vondst onderweg was die van Plat fonteinkruid (*P. compressus*) in een sloot. Deze soort is bij ons slechts bekend geworden van zes km-hokken; de laatste melding stamde uit 1998. Verder zagen we in de berm plaatselijk Kamgras (*Cynosurus cristatus*) en Heelblaadjes (*Pulicaria dysenterica*). Aan de rand van een wilgenstruweel langs de weg ontdekten we een fraai exemplaar Laurierwilg (*Salix pentandra*).

Aangekomen in de terreinen langs de Reest vonden we voor het gebied karakteristieke soorten als Veenreukgras (*Hierochloa odorata*), Draadzegge (*C. lasiocarpa*), Wateraardbei (*Comarum palustre*), Moerasviooltje (*Viola palustris*), Zeegroene muur (*Stellaria palustris*). Tot onze spijt lukte het niet de van eertijds bekende Moeraslathyrus (*Lathyrus palustris*) en Draadrus (*Juncus filiformis*) hier terug te vinden. Op de weg terug naar het verzamelpunt was de vondst van Kruipganzerik (*Potentilla anglica*) langs de Paardelands nog een aardige.

In totaal streepten we 166 taxa in 228-514, en 160 taxa in 228-515.

Klaaserve 8-9-2018

Pieter Stolwijk

Deelnemers: Ruud Kuipers, Jan Meutstege, Andries van Renssen, Marti Rijken, Pieter Stolwijk, René de Wilde, Harry Wolbers, Otto Zijlstra.

Op de ontmoetingsplaats aan de weg, mochten we een nieuwe deelnemer begroeten, met wie al wel mailcontact was geweest: Marti Rijken. Marti heeft gewerkt bij de milieudienst van de Provincie Gelderland en woont sinds kort in Delden.

Besloten werd om de Regge en aangrenzende watergangen in de km-hokken **237-476** (Klaaserve) en **238-476** (Rikkerinksweg) te verkennen. Met name de Regge was op de schop gegaan, wat kansen bood voor een pioniervegetatie. In die verwachting werden we niet teleurgesteld.

Aan en in het water vonden we in 237-476 Kleine watereppe (*Berula erecta*), Zwanenbloem (*Butomus umbellatus*), Oeverzegge (*Carex riparia*), Grof hoornblad (*Ceratophyllum demersum*), Waterviolier (*Hottonia palustris*), Kikkerbeet (*Hydrocharis morsus-ranae*), Gevleugeld hertshooi (*Hypericum tetrapterum*), Mattenbies (*Schoenoplectus lacustris*), Bosbies (*Scirpus*

sylvaticus), Grote watereppe (*Sium latifolium*), Kleine egelskop (*Sparganium emersum*) en Grote egelskop (*S. erectum*).

In 238-476 zagen we ook nog Driedelig tandzaad (*Bidens tripartita*), vroeger algemeen maar tegenwoordig vaak vervangen door Zwart tandzaad (*Bidens frondosa*), Bruin cypergras (*Cyperus fuscus*), onlangs in deze omgeving gevonden en in Twente heel bijzonder, Lidsteng (*Hippuris vulgaris*), ook uit deze buurt bekend, Borstelbies (*Isolepis setacea*), Waterzuring (*Rumex hydrolapathum*) en Pijlkruid (*Sagittaria sagittifolia*).

In een jagersbosje (237-476) stond veel Reuzenzwenkgras (*Festuca gigantea*), voor dit deel van Twente bijzonder.

Bermen, akkerranden en ruderaal plekken leverden nog wat minder algemene planten op: Doornappel (*Datura stramonium*), Groot nagelkruid (*Geum macrophyllum*), Okkernoot (*Juglans regia*) die steeds vaker wordt gezien, Amerikaanse kruidkers (*Lepidium virginicum*), algemeen in stedelijk gebied maar nog weinig gezien in het buitengebied, Oostenrijkse kers (*Rorippa austriaca*), in West-Twente vaker gevonden, Witte krodde (*Thlaspi arvense*) en Inkarnaatklaver (*Trifolium incarnatum*).

De meest opmerkelijke vondst was die van *Panicum barbipulvinatum* - nog geen Nederlandse naam -, in beide km-hokken gezien aan maisakkers. De soort lijkt veel op Draadgierst (*Panicum capillare*). Otto liet ons de verschillen zien. (Zie verder <http://natuurtijdschriften.nl/download?type=document&docid=607446>.)³

Met een waarneming van Zuid-Afrikaanse gierst (*Panicum schinzii*) sloten we deze geslaagde excursie af.

In km-hok Klaaserve noteerden we 215 soorten; in km-hok Rikkerinksweg 159 soorten.

³ Oudere opgaven van Draadgierst kunnen dus ook *P. barbipulvinatum* betreffen.